herpy

SKILPADDER

False Map Turtle

Graptemys pseudogeographica

Graptemys pseudogeographica er en dagaktiv, sterkt vannbundet skilpadde fra de store elvene i Mississippi-elvens nedbørfelt i USA. Hunnen blir opptil omtrent 27 cm og hannen 15 cm, og arten krever et stort, strømmende og svært rent vannkar med solplass og kraftig UVB. Den er sky, blir lett stresset og egner seg best for erfarne holdere.

Familie: Emydidae Tidligere navn: *Graptemys kohnii*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**9-27 cm** total lengde inkl. hale
Vekt	**1 100-1 800 g**
Levealder	**30-35 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Erfaren**

STELL

Min. terrarium	**150 × 75 × 70 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**24-28 °C**
Varmeplass	**35-40 °C**
Temperatur, natt	**20-24 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 30-40 cm
Vanntemperatur	**22-28 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Vinterhvile	**4-6 °C** 8-12 uker
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller i gruppe**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kjønnsmoden	**48-168 mnd.**
Kullstørrelse	**8-22 egg**
Kull per år	**2-3**
Inkubasjon	**52-85 dager** ved 25-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Liste III**
EU-vedlegg	**Vedlegg C**
IUCN	**Livskraftig (LC)**

Om arten

Graptemys pseudogeographica er en middels stor ferskvannsskilpadde. Ryggskjoldet (carapax) er olivengrønt, brunt eller svart med lyse gule linjer som danner et kartlignende nett rundt mørke flekker; linjene er klarest hos unge dyr. Skjoldet har en lav køl langs midten med små pigger, særlig hos unge, og bakkanten er sagtakket. Bukskjoldet er kremfarget til gult og mørkt stripet langs sømmene hos de unge. Hodet og bena er grågrønne til brune med gule striper, og bak øyet sitter en gul krokformet tegning, hos noen som et omvendt L. Øyet har en mørk tverrstripe gjennom pupillen.

Alle mål i teksten er skjoldlengden. Hunnen er langt større enn hannen og har bredere hode: hunner er 12-27 cm og veier 1,1-1,8 kg, hanner 9-15 cm. Hunnene er i gjennomsnitt 1,5-1,7 ganger større enn hannene. Hannen har lengre klør på andre og tredje finger på forbena, lengre hale, og kloakkåpningen sitter bak bakkanten av skjoldet.

Det er to underarter: *G. p. pseudogeographica* og *G. p. kohnii*, som har en mer utbredt tegning på bukskjoldet. *G. p. kohnii* har tidligere vært regnet som en egen art. Hodetegningen endrer seg med rugetemperaturen, så de to formene kan ligne hverandre svært mye, og de krever samme stell.

Arten er sky og blir lett stresset. Dyrene dykker ved den minste forstyrrelse. De biter sjelden, men kan gjøre det når de føler seg truet, og tømmer ofte blæren når de blir løftet. De er dyr å observere og ikke dyr som skal håndteres. De lever mange år: over 30 år i fangenskap.

Utbredelse og leveområde

Graptemys pseudogeographica finnes i det sentrale og østlige USA, hovedsakelig i de store vassdragene i nedbørfeltet til elvene Mississippi og Missouri: fra Minnesota, Wisconsin, Ohio og Indiana i nord til Louisiana, Texas og det sørvestlige Alabama i sør, og fra Kansas og Dakota-statene i vest til Tennessee og Kentucky i øst. *G. p. kohnii* lever i de sørlige delene, blant annet Arkansas, Louisiana, Mississippi og Texas, og *G. p. pseudogeographica* lenger mot nord.

Arten er ikke truet på verdensplan, men er sjelden i den nordligste delen av utbredelsesområdet, og de lokale bestandene er truet av ødelagte leveområder, fiskegarn, jakt og innsamling til dyrehandel. Taksonomien er ikke helt avklart: de to formene har flere ganger blitt slått sammen og skilt fra hverandre.

> **Naturlig utbredelse:** USA.

LEVEOMRÅDE

Graptemys pseudogeographica lever i store elver og vassdrag med moderat strøm, vannplanter og veltede trær eller stammer der dyrene kan sole seg. De er sterke svømmere og kan også sees i raskt vann i de store løpene, i bakevjer og i innsjøer langs elvene. De er sjeldne i små dammer og bekker.

Dyrene tilbringer mesteparten av dagen i solen på stammer, steiner, sandbanker og bjelker nær bredden. De er svært oppmerksomme og dykker alle sammen når én av dem går i vannet. Aktiviteten varer fra sent i mars til midten av oktober. Om vinteren i de nordlige strøkene graver de seg 10-30 cm ned i elvebunnen eller søker ly i en bisamrottes bo og kommer frem igjen når vannet er 4-7 °C, ofte i april.

Fôret er dyr og planter: snegler, muslinger, insekter og larvene deres og i mindre grad vannplanter og alger. Størrelsen avgjør fôret: hunnene spiser større byttedyr som muslinger, og hannene spiser mest insekter.

Stell

TERRARIET

Hold dyret i et akvarium, et stort kar eller en lukket utendørs dam, ikke i et vanlig terrarium. Karet må være minst fem ganger så langt som skjoldet og halvparten så bredt som det er langt, og landdelen regnes med i bunnarealet. Vannet må være minst dobbelt så dypt som skjoldet er bredt, og minst 30 cm for et voksent dyr; dypere er bedre, fordi arten søker trygghet på dypt vann. Målene i boksen, 150 × 75 × 70 cm, er minstemålet for en voksen hunn på opptil 27 cm og gir en vanndel på 110 × 75 cm med 40 cm vann (omtrent 330 liter), en landdel på 40 × 75 cm og en kant på 30 cm over vannet. En hann klarer seg med 80 × 40 cm.

Arten foretrekker strøm, så vannet må beveges kraftig av et stort filter og gjerne en strømpumpe. Kar med ugjennomsiktige sider demper den stadige svømmingen langs glasset og får dyret til å føle seg tryggere. Gi skjul i vannet i form av røtter, steiner og stammer, og plasser dem slik at dyret kan trekke seg tilbake.

Landdelen må være stor nok til at dyret kan komme helt opp av vannet og tørke helt. Bygg den som en hylle eller strandbredd med en ru rampe, og gjør kanten rundt landdelen minst 25 cm høy. En hunn som skal legge egg, må ha en kasse med jord eller sand. Lampe og UVB sitter rett over solplassen. Arten er sosial og kan holdes i en liten gruppe av like store dyr, men flere dyr krever et kar som er minst 50 % større, og flere solplasser.

Oppsettet må være rømningssikkert. En utendørs dam fra vår til høst er en god sommerbolig hvis den er lukket: gjerde som går ned i jorden, og nett eller hønsenett over toppen mot rovdyr. Et dypt kar uten skjul der dyret ikke kan komme opp, er ikke egnet.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solplassens overflate skal være 35-40 °C, målt med et IR-termometer et par timer etter at lampene er slått på, og luften over den omkring 30 °C. Bruk halogenlamper i dype kupler med keramisk sokkel, to lamper over en stor solplass er bedre enn én. Varmelampen sitter tett ved UVB-røret. Luften i rommet skal være 24-28 °C.

Vannet skal være 22-28 °C hos voksne og 26-28 °C hos unger. Sett vannvarmeren på laveste temperatur, slik at det oppstår en gradient, og gi den et plastskjold og en automatisk utkobling. Mål vannet med et digitalt termometer. På natten kan luften falle til 20-24 °C. Lampene slås av om natten.

Vinterhvile: I de nordlige områdene graver arten seg 10-30 cm ned i elvebunnen om vinteren og kommer fram igjen når vannet er 4-7 °C. Dyr av den sørlige *G. p. kohnii* kan holdes i en utendørsdam fra vår til høst, men skal ikke overvintre i dammen i et kjølig nordeuropeisk klima. En kontrollert vinterhvile innendørs er mulig, men ikke et krav; den er bare for friske, veloppfôrte dyr over 3-4 år som selv blir sløve og slutter å spise om høsten, og etter en veterinærsjekk. Lyset forkortes, varmen senkes og fôret reduseres gradvis over noen uker, og dyret skal ha tom tarm før temperaturen kommer under 10 °C. Deretter overvintrer dyret mørkt i et kar med så mye vann at skjoldet akkurat er dekket, og med visne blader som skjul, ved 4-6 °C i 8-12 uker, i et frostfritt rom eller et kjøleskap uten fryser. Over 10 °C bruker dyret opp reservene uten å hvile. Vei dyret underveis; mister det mer enn omkring 1 % av vekten på en måned, skal det vekkes. Er du i tvil, hold dyret våkent og fôret hele vinteren.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

Skilpaddens fuktighet er vannet, så luftens relative fuktighet er ikke avgjørende; 50-80 % i rommet er rikelig. Det avgjørende er vannets renhet, fordi arten er følsom: bare rent og oksygenrikt vann holder den frisk, og urent vann gir soppinfeksjoner i skjoldet.

Dyret avgir avføringen sin i vannet. Bruk et kraftig filter, og skift omkring 30 % av vannet hver 1.-2. uke; filteret alene er ikke nok. Fjern fôrrester med et nett etter fôring. Fôring i et eget kar er en mulighet som holder hovedkaret renere.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er dyrets oppholdssted, så det skal være dypt, rent, oksygenrikt og varmt. Vanndybden er 30-40 cm for voksne dyr, og temperaturen er 22-28 °C (se Temperatur). Unger kan ha lavere vann, 10-15 cm, men de vokser raskt.

Filteret skal være kraftig, helst et utvendig tønnefilter beregnet for minst 2 ganger vannmengden. Det skal både filtrere mekanisk og biologisk, og strømmen skal gi vannet bevegelse. Undergrunnsfiltre og små innvendige filtre er ikke egnet for et voksent dyr. Rengjør filteret minst en gang i måneden i vann fra karet og ikke fra kranen, slik at bakteriene bevares. Bruk en vannbehandling mot klor. Alt elektrisk utstyr ved vannet skal sitte bak en jordfeilbryter.

LYS OG UVB

UVB er en nødvendighet: arten er dagaktiv og soler seg mange timer om dagen. Ferguson-sone 3 er lånt fra *Trachemys scripta*. Bruk et T5 HO-rør med 5-6 % UVB i en reflektor som dekker omtrent halvparten av oppsettets lengde og sitter over solplassen, 28-33 cm over ryggen på dyret, hvis ingenting står imellom. Glass og plast stopper UVB helt, og tett nett stopper en stor del. Rørets effekt faller, så skift det etter produsentens anvisning og minst en gang i året.

Suppler med en kraftig dagslyslampe på omtrent 6.500 K. Lyset skal være på omtrent 12 timer i døgnet, mer om sommeren (omtrent 14 timer) og mindre om vinteren (omtrent 10 timer). Utendørs i en dam er ekstra lys ikke nødvendig. Bruk aldri farget lys.

FÔRING

G. pseudogeographica er altetende og spiser bare i vannet. I naturen tar hunnene snegler, muslinger, insektlarver og vannplanter, mens hannene mest tar insekter og larvene deres, snegler og åtsler av fisk og bare lite planter. Voksne spiser mer animalsk føde enn mange beslektede vannskilpadder, og det er lett å overfôre: for mye protein gir rask vekst, fedme og et pyramideformet skjold.

Grunnlaget kan være pellets til vannskilpadder, supplert med snegler med skall, reker, ferskvannskreps, meitemark, kakerlakker, sirisser og små levendefødende fisker som guppy og platy. Hunnene tar gjerne større byttedyr som snegler og muslinger. Unngå feit fisk. Grønt som andemat, vasspest, løvetann og endivie gis jevnlig; legg det i vannet eller klipp det fast. Frukt er bare en tilfeldig godbit.

Unger fôres hver dag. Voksne fôres 2-3 ganger i uken. Gi bare det dyret kan spise på 4-5 minutter. Fôring i et eget kar holder vannet renere. Ha et sepiaskall framme som kalkkilde, og fjern først den harde baksiden.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

ATFERD OG HÅNDTERING

G. pseudogeographica er sky og følsom og dykker ved den minste forstyrrelse. Den er ikke et dyr som skal håndteres: den blir lett stresset og kan bite når den føler seg truet. Fôring med pinsett er den mildeste kontakten. Hvis dyret skal løftes, ta det nedenfra med begge hender, og hold fingrene unna hodet. Vask hendene før og etter, og la ikke barn under 5 år håndtere dyret.

Dyrene er sosiale og soler seg gjerne sammen, og arten kan holdes alene eller i en liten gruppe av like store dyr. Dyr av svært ulik størrelse gir kamp om solplassen og fôret. Et dyr som svømmer frem og tilbake langs glasset, har ofte for lite plass eller ingen skjul.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen har lengre klør på andre og tredje finger på forbena, en lengre hale, og kloakkåpningen sitter bak bakkanten av skjoldet; hunnen er mye større med bredere hode. Hannene blir kjønnsmodne etter omtrent 4-6 år og hunnene etter omtrent 8-14 år, målt i naturen; i fangenskap går det raskere.

PARRING

Paringen skjer om våren (april) og om høsten (oktober-november) i naturen. Hannen stryker hodet og halsen til hunnen med de lange forklørne og trommer med dem over øynene hennes. Blir hun rolig, parer han seg med henne. Paringen kan vare fra noen få sekunder til flere timer, og hannen slår halen om hennes. Gi hunnen plass og skjul, slik at hun kan komme seg bort fra en pågående hann.

EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 8-22 egg per kull og 2-3 kull i året. Eggleggingen skjer fra midten av mai til slutten av juli. Hun graver et 10-16 cm dypt hull med bakbena i åpen sand eller jord, oftest om morgenen, legger eggene og dekker dem. De siste ukene før leggingen oppholder hun seg mindre i vannet og søker etter et sted å grave. Gi hunnen en kasse med jord eller sand på landdelen, også når hun er alene.

INKUBASJON

Eggene er avlange, 32-41 mm lange og veier 6-11 g. Inkubasjonen varer 52-85 dager. Kjønnet avhenger av temperaturen: ved 25 °C og lavere kommer det mest hanner, og ved 30 °C og høyere mest hunner. Eggene flyttes forsiktig uten å bli vendt til en rugemaskin med et fuktig, men ikke vått underlag. Rugetemperaturen endrer også hodetegningen og hyppigheten av skjoldavvik. Ungene blir ofte liggende i skallet en dag eller to mens de tar opp plommen.

OPPDRETT AV UNGER

Ungene klarer seg selv fra klekkingen; foreldrene passer verken egg eller unger. De har et nesten rundt skjold med en høyere køl og med mørkere tegning enn voksne. Unger må ha lavt vann, 10-15 cm, varmt vann på 26-28 °C hele døgnet, rikelig med skjul, en solplass de lett kan klatre opp på, UVB og animalsk fôr hver dag sammen med grønt. Holdes flere unger sammen, må de være like store, og alle må få fôr.

Helse og vanlige feil

Arten er hardfør, men følsom for vannet, så de fleste problemene skyldes stellet. Vei og mål dyret 1-2 ganger i måneden og før en logg over vekt, appetitt og atferd; vekttap er ofte det første tegnet på sykdom.

- Soppinfeksjoner i skjoldet: grå flekker som brer seg, ved urent vann eller for lite UVB. Krever dyrlege og utbedring av vann og lys.

- Skittent og oksygenfattig vann: er den vanligste årsaken til sykdom hos arten.
- Kalkmangel og sykdommer i knokler og skjold ved for lite UVB eller kalk.
- Pyramidevekst og fedme ved for mye protein og for hyppig fôring.
- Svelget plast fra sepiaskall eller innredning.
- Feil innredning uten landdel eller uten skjul, der dyret ikke kan komme opp av vannet eller trekke seg tilbake.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av *Salmonella*. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vann og utstyr. Etter et bitt skal såret skylles under rennende vann i omtrent fem minutter og rengjøres. Oppsøk en dyrlege med erfaring i krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, har åpen munn, hovne øyne eller svømmer skjevt.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.